

SLÁVKA KUBÍKOVÁ

KLUB NEROZBITNÝCH DEŤÍ

ODSKŮŠANÉ NA
SLOVENSKÝCH
DEŤOCH

SEDEM VEČÍ, KTORÉ POMÔŽU VAŠIM DEŤOM PREŽIŤ V MODERNEJ DOBE

KONZERVATÍVNY
DENNÍK POSTOJ

BRATISLAVA 2018

SLÁVKA KUBÍKOVÁ

KLUB
NEROZBITNÝCH
DEŤÍ

SEDEM VECÍ, KTORÉ POMÔŽU VAŠIM DEŤOM PREŽIŤ V MODERNEJ DOBE

Klub nerozbitných detí

Copyright © Slávka Kubíková

Ilustrácie © Lukáš Dubay

Slovak edition © POSTOJ MEDIA, s. r. o., 2018

ISBN: 978-80-89994-00-7

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. TECHNOLÓGIE.....	17
LUCIA SMÍČEKOVÁ: POČÍTAČE? ÚŽASNÉ. POKIAL' SA NA NICH NEZABÁVATE.....	45
2. HRA, POHYB A SLOBODA.....	63
VIKTOR BIELIK: NAJTALENTOVANEJŠIE DIEŤA JE TO, KTORÉ DONESIE DOMOV NAJVIAC ROZTRHANÝCH TEPLÁKOV.....	91
3. KNIHY.....	107
VIKTÓRIA MARCINOVÁ: NAJDÔLEŽITEJŠIE JE ČÍTAŤ DEŤOM V ČASE, KEĎ UŽ DOKÁŽU ČÍTAŤ SAMY.....	131
4. VZŤAHY.....	145
IVAN VYSKOČIL: DOKONALÍ RODIČIA SÚ TÍ SCHYBAMI.....	169
5. HRANICE.....	185
MARIANNA RAJECOVÁ: DETI BEZ HRANÍC SÚ DETI BEZ ISTOTY.....	215
6. HUDBA.....	227
NATÁLIA DADÍKOVÁ: HUDBU BY SOM DEŤOM DALA NA PREDPIS.....	241
7. CHARAKTER.....	265
ANDREJ BURIANEK: AK CHCETE MAŤ CHARAKTERNÉ DETI, JEDZTE S NIMI VEČERU.....	287
EPILOG.....	299
BIBLIOGRAFIA.....	303

Boli sme na káve. Ja a Monika, bývalá kolegyňa. Hoci sme sa nevideli pár mesiacov, nebolo ťažké vhuľnúť do našich starých rituálov preberania ničoho a všetkého. Monika ako vždy vyzerala šik. Bezchybný make-up, upravené vlasy, v ktorých sa namiesto šedin vinul decentný melír, a oblečko, ako keby sa práve vrátila od módskej poradkyne. Najnovšie životné zvraty s jej výrazom korešpondovali.

So svojím manželom, finančným manažérom, stavajú dom. Všetko ide, ako má. Mali peknú dovolenku, nevádi, že tento rok pre napätejší stav financií len v Chorvátsku, veď aj tam je pekne. Stavba sa výrazne hýbe dopredu. Vyberajú kachličky, podlahy, s architektkou plánujú nábytky, vytešovala sa Monika.

No jej oči akoby chceli povedať ešte niečo iné.

Možno vytušila moju nevypovedanú otázku, sama tú tému nadhodila. Deti. Zatiaľ nechcú, možno neskôr, o dva-tri roky. Prečo? pýtam sa. Nad odpoveďou dlho nerozmýšľa, vidno, že je to mnohokrát prediskutovaná téma. Ak majú deti prísť, potrebujú byť s manželom v takej situácii, aby im mohli zabezpečiť to *najlepšie*. Av takej situácii zatiaľ nie sú. Jednak, ešte bude dosť dlho trvať, kým bude dom naozaj tip-top spravený. A potom, nie je zatiaľ isté, či manžel získa očakávané povýšenie. Finančne na tom nie sú zle, ale výdavky sú veľké. Na zabezpečenie primeraného štandardu viacčlennej rodine by nemuseli stačiť. Najmä ak sa vezme do úvahy výpadok jedného príjmu. Deti, keď raz prídu, plánujú dať do súkromných jazykových škôlok a neskôr do výberových škôl. Školné tam je príšerne drahé.

Pri jej slovách mi myslou prebehne celá plejáda detí a ich príbehov. Sú medzi nimi také, ktorých rodičia zmýšľajú podobne ako Monika. Zo všetkých síl sa snažia, aby ich deti dostali všetko, čo pre svoj šťastný a úspešný život potrebujú: najrozvíjajúcejšie hračky, najelitnejšie školy, najcoolovejšie dovolenky a najúžasnejšie zážitky. A napriek tomu to nevychádza.

Generácia tabletových detí je akási zvláštna. Deti nie sú ani extra úspešné a šťastné tiež veľmi nie. Skôr problémové, unudené, ufrflané a nesprатné. Nevedia sa sústrediť, pri niečom vytrvať a niečo vytvoriť. V tom lepšom prípade. V tom horšom bývajú stratené, nezaradené, zlomené. Majú strach. Nevidia nádej. Nevedia, ako žiť.

Ale sú aj iné deti a iné príbehy.

Sedemročný Filip, ktorý trval na tom, že pri nočnej hre pôjde do tmavého lesa sám. Ostatné deti šli po dvoch či troch. On šiel sám. „Keď sa potknem a spadnem, tak sa pozbieram a pôjdem ďalej. Nevadí, že sa budem trochu báť, to prekonám,“ vysvetľoval.

Trojročná Martinka, ktorá ráno vstane, sama si nájde tričko a nohavice a sama si ich oblečie. Sama si vezme jedlo z chladničky, sama sa naraňajkuje, odloží si po sebe riad a s obrovskou hrdosťou všetkým ukazuje, ako dokáže postlať maminu posteľ. Potom si vezme svoj bicyklík, na ktorom ide do škôlky. V lete, v zime, v čase, v nečase. Bez pomocných koliesok, ako inak.

A jej osemročná kamarátka Lucka, ktorá loží po stromoch, ako keby sa na nich narodila. V jeden deň spraví výstup na hrebeň Západných Tatier, na druhý deň zdolá Kriváň. To, že prší, vôbec nevadí. Veď má pršiplášť.

Alebo dvaja bratia, trojročný Viliam a päťročný Samuel. Hrajú sa pri jazierku. Zatiaľ čo ostatné deti kýblikujú, prelievajú, plačú, držia sa matinej nohy ako kliešť a vkuse niečo chcú, hra dvoch bratov je iná. Nepotrebujú ani vedierka, ani mamu. Sú sebavedomí, nespútaní a slobodní. Celé hodiny skáču do vody, potápajú sa a nahňajú. Sú vo svojom živle, až človek rozmýšľa, či sú to ľudské deti. Či náhodou nie je ich otcom Poseidon. Úplne istí ste si až vtedy, keď chlapík, ktorý vyzerá dosť ako človek a na ktorého sa bratia nápadne podobajú, zavelí, že sa ide domov.

Deti sú rôzne. Ale tieto deti – Filip, Martinka, Lucka a Poseidonovi synovia – sú trochu iné ako ich rovesníci. Majú v sebe niečo vzácne

a pre život veľmi užitočné. To preto, lebo patria do *Klubu nerozbitných detí*. Do tohto klubu majú prístup len deti, ktoré si poradia. Také, ktoré sa nestratia, sú samostatné, slobodné, dokážu prekonať prekážky a pri tom všetkom ostať spokojné. Sú to deti, ktoré keď zbadajú dážd', namiesto frflania v ňom začnú tancovať.

Deti sú rôzne, tak ako sú rôzne ambície ich rodičov. Rodičovská ambícia chcieť pre deti to *najlepšie* je ale niečo, čo majú spoločné všetci. A je to múdre. Tým roztomilým vzácnym hosťom, ktorí nám boli poslaní na to, aby sme ich chvíľu sprevádzali, by sme nemali dať menej ako to najlepšie. Keď už nie preto, že sú to naši najmilší a najbližší ľudia, tak pre tú obrovskú moc, ktorú nad nimi máme. Čo deťom dáme, to v deťoch ostane. Ak im dáme hudbu, ostane v nich hudba. Ak im dáme strieľačku na tablete, zabijeme hudbu.

No otázka znie, čo to je – to najlepšie?

A odpoveď vôbec nie je ľahká.

Na jednej strane sa dá povedať, že rodičovstvo ešte nikdy nebolo také jednoduché ako dnes. Na výchovu detí máme všetko, čo potrebujeme. Hmotné aj nehmotné. Máme cumlíky, čo svietia v tme, hračky, čo rozprávajú po anglicky, topánky, čo pískajú, a telefóny, čo učia deti matematiku. Máme anglicko-španielske škôlky, nekonečný výber krúžkov, akvaparky, dinoparky a legolandy. A máme informácie. Otázky výchovy sú tak podrobne preskúmané ako nikdy.

No rodičovstvo ešte nikdy nebolo také zložité ako dnes. Výchova detí bola v minulosti úplne jednoznačná a bez pochybností. Nič, nad čím by sa mal človek znepokojovať a čo by mal riešiť. Dnes sa ale znepokojujeme a riešime – čo by ešte bolo v poriadku. Problém je, že naša snaha často nemá vo výsledku jasnú koncovku. Je to preto, že k výchove máme síce všetko, čo potrebujeme – hmotné aj nehmotné –, ale máme toho priveľa. Príliš mnoho riešení na kľúč v podobe tabletov, hračiek, detských podujatí a zážitkov. Žmurka-

jú na nás a snažia sa nám nahovoriť, že ak si ich zadovážime, bude všetko dobré. Dieťa bude šťastné a rozvinuté. Našu rodičovskú situáciu zneprehľadňuje aj obrovské bludisko informácií – článkov, výskumov a teórií. Je ich priveľa a pričasto si protirečia.

A preto ponúkam túto knihu. Pomáha rodičom zorientovať sa v bezhraničnom množstve informácií a riešení. A nájsť to, čo naozaj funguje. To, čo deti skutočne potrebujú.

Ide o sedem vecí, sedem vzácných darov. Ak týchto sedem darov dáme deťom, stanú sa nerozbitnými. Nástrahy modernej doby ich nepoložia. Naopak. Vyrastú z nich vyrovnaní a tvoria ľudia, dobrí manželia a rodičia, verní priatelia a spoľahliví kolegovia. Budú mať v sebe dobrý základ na prežitie naplneného a spokojného života.

Čo je tých sedem vzácných darov?

Prvá vec je uvoľniť miesto. Na to, aby deti mohli nasávať to, čo im chceme dať, musia byť prítomné a vnímajúce. A tiež potrebujú mať k dispozícii veľké množstvo času – na tie správne aktivity. Času, ktorý dnešné deti bežne a vo veľkom premrhávajú pred obrazovkami. Nie je to však ich chyba. Tabletové deti zúfalo potrebujú rodičov, ktorí im pomôžu nespadať do zákerných pascí virtuálnej reality. V čom sú pasce nebezpečné a ako si život s technológiami zariadiť, sa dočítate v prvej kapitole: **Deti potrebujú vypnúť.**

Ďalších pár vecí, ktoré môžeme deťom dať, sú tie, ktoré vyplývajú z biologického nastavenia človeka. Sú prirodzenou podmienkou toho, aby z malých nespratných trpasličkov rástli zdravé a silné bytosti. Potrebujú voľnosť, behanie, prírodu, hry, kamarátov a miesto, kam patria a v ktorom sú bezpodmienečne prijaté – čiže rodinu a komunitu. O tomto sú kapitoly **Deti potrebujú hru, pohyb a slobodu** a **Deti potrebujú vzťahy.**

Návrat k naozajstnému prirodzenému detstvu deťom prospeje ako máločo. Ale naše deti sú zároveň deťmi civilizácie. Tá ponúka široké bohatstvo ideí, príbehov a umenia. Keď im máme dať

tie najvzácnejšie dary, načiahnime ruku a ponúknime im z týchto pokladov. Ak ich vovedieme do sveta kultúry a umenia, vytvoríme z nich vzdelanejších, múdrejších a kultivovanejších dospelých. Vyzerá to ako vzletný, ale nedosiahnuteľný ideál. V skutočnosti je to ale jednoduchšie, ako sa zdá. Ako na to? Prečítajte si v kapitolách **Deti potrebujú hudbu** a **Deti potrebujú knihy**.

Poslednou dôležitou vecou je naučiť sa, ako v tomto svete dobre a spokojne žiť. K tomu deti potrebujú nadobudnúť mnoho zručností. Napríklad ako sa slušne správať, ako vychádzať s inými ľuďmi, ako si udržať poriadok, ako si zorganizovať prácu. Je to dôležité, aby dokázali zvládnuť špecifické nároky doby, v ktorej budú žiť, a zachovať si pri tom dobré psychické zdravie. Nie je jednoduché čeliť bezhraničným podnetom, nezdravému luxusu a nekonečnému výberu. Bez posilnenia dobrých charakterových vlastností nepôjde. Ako im pomôcť tento nápor zvládnuť, sa dočítate v kapitolách **Deti potrebujú hranice** a **Deti potrebujú charakter**.

Cesta k členstvu v Klube nerozbitných detí vedie cez týchto sedem míľnikov. Pre rodičov, ktorí sa obávajú, že sú príliš chudobní, aby si mohli dovoliť dať deťom tie najkvalitnejšie veci, je tu dobrá správa. Členstvo v klube nestojí nič. No vyžaduje niečo iné. Našu jasnú víziu toho, čo im chceme dať a čo pre to treba robiť. A potom už len nekompromisné nasadenie.

Vitajte v Klube nerozbitných detí.

1.

TECHNOLÓGIE

DETI POTREBUJÚ VYPNÚŤ

*V dialke počuť hlasy
fanatických más,
niekde zvoní hrana
niektorému z nás,
nad džungľou sa stmieva,
vo mne svieti slnko, peace.*

Marek Brezovský, Niekde zvoní hrana

Marek bol talent. Bol tým, čomu sa hovorí zázračné dieťa. Prirovnania s Mozartom, ktorý už od malička hral a komponoval hudbu, v jeho prípade dosť sedeli. Ako deväťročný hral vo svojej prvej kapele, ako pätnásťročný súkal zo seba jeden majsterštok za druhým. Bol rodeným skladateľom, jeho hlava prekypovala hudobnými nápadmi, bolo to bez dna. Počas tínedžerských liet napísal toľko hudby, že by to vydalo na desať albumov, päť symfónií a šesť muzikálov. Tak to aspoň vyrátal jeho priateľ, basgitarista Oskar Rózsa.

Jedného dňa sa to všetko skončilo. Marek Brezovský, umelec deväťdesiatych rokov, sa svojej slávy nedožil. Dva mesiace po svojich dvadsiatych narodeninách sa predávkoval heroínom, dodnes sa presne nevie, či omylom alebo zámerne. Marek, hlava génia – telo dieťaťa, padol za obeť tomu, čo v tých časoch bývalo v umeleckých kruhoch bežné – drogám. „Vtedy sa ešte nevedelo, čo to presne robí, len sme to skúšali,“ vysvetľujú v dokumente o Brezovskom jeho kamaráti muzikanti.

Nebol to ale len heroín, s čím Marek bojoval a z čoho sa chcel vymaniť. Muzikanta zrejme naháňali aj iní démoni, tí vo vlastnej hlave. Podľa kamarátov sa v nej striedalo všeličo – obdobia výbušnej kreativity s obdobiami prázdnoty, ba až depresie. Zdá

sa, že nebol výnimkou z pravidla, že veľké nadanie chodí s veľkou temnotou.

Markov príbeh vyrozprával dokument Hrana. Je v ňom pohľad na Marka ako umelca, ako kamaráta, ako frajera. Najsilnejšia na celom filme je ale výpoveď Markových rodičov. Slušní, usporiadaní, rozhladení ľudia sú celé roky týraní otázkou: kde sa stala chyba? Postretla ich najtemnejšia rodičovská nočná mora. Tá, ktorá má tento scenár: Myslíme si, že všetko ide dobre, staráme sa, robíme, ako najlepšie vieme. A bum – príde katastrofa.

Strach o to, že také niečo sa môže stať aj nám, sa narodí v deň, keď sa narodí dieťa.

Čo ak, čo ak, čo ak.

Čo z neho vyrastie, čím bude a či sa mu nič zlé nestane. Ako bábätko rastie a nadobúda všelijaké nové schopnosti všade vyliezť, všetko otvoriť a na všetko povedať „niiiiieeee“, dostávajú abstraktné obavy veľmi konkrétne obrysy. „Keď sa už v dvoch rokoch hádže o zem, čo bude v období puberty?“ oblieva rodiča studený pot. A už toho svojho rebela vidí v čiernej koženej bunde s cvočkami a dlhými masťnými vlasmi, ako sa v jednej ruke s fľašou vodky, v druhej s vreckom kokainu fláka s partiou nočnými ulicami. Huláka, kope do áut, sprejuje zastávky. Doma sa s ním nedá rozprávať, zatvára sa do izby, v ktorej si na plné pecky púšťa neznesiteľnú hudbu plnú vulgarizmov.

Najhoršie na tom je, že v hĺbke duše každý chápe, že tieto čierne scenáre nie sú len rodičovskou paranojou. Spomenúc si na vlastnú pubertu mnoho ľudí dôverne pozná zradu, akou je ocitnutie sa v nesprávnom čase na nesprávnom mieste s nesprávnymi substanciami. Každý počul zvoniť *hranu*, každý pozná príbehy tých, ktorí ju prekročili.

A teraz je tu nevinné dieťa. To, ktoré bude džungli čeliť tiež. Je to predstava, ktorá desí.

NESPRÁVNE NOČNÉ MORY

Desí, ale nemala by. Jeden z veľkých omylov moderných rodičov je, že majú nesprávne nočné mory. Deťom podľa všetkého žiadne veľké výtržnosti nehrozia. Sex, drogy a rock and roll sa už v dnešnej dobe nenosia. Dá sa to vysledovať naprieč vyspelými krajinami: mládež nepije, nedroguje, nefajčí ani neholduje sexuálnym avantúram. Znie to síce ako dobrá správa, na šampanské to ale nie je. Totiž dôvod, prečo sa mládež takto umiernila, nie je ten, že by sme konečne ako spoločnosť našli recept na dokonalú výchovu. Ale ten, že sme ako spoločnosť našli recept na to, ako z detí vysať život.

Deti vyrastajúce v digitálnej dobe sú vysušené. Nie sú zlé, nie sú drzé, nie sú rebelujúce, len vysušené. A tá vysušenosť spôsobuje, že namiesto starých známych strašiakov dnes nastupujú noví. Neznámi a ešte strašidelnejší a takí, s ktorými si zrejme tykal aj Marek Brezovský. *Depresie, úzkosti, fóbie*. Pre dnešné deti je depresia nová vodka. To, aký veľký je to problém, môžeme ilustrovať jednoduchým príkladom. Ak sa pubertálne decko opíja s kamošmi a robí vylomeniny, tak si rozumný rodič dokáže predstaviť zopár vecí, čo by asi mohol spraviť. Prinajhoršom sa rodič – spomenúc si, ako sa sám z vlastnej bujarej mladosti otriasol, spoľahne na to, že tento problém vyrieši čas. Ak však pubertálne decko cíti takú neznesiteľnú úzkosť, že sa v šestnástich začne pocikávať, odmieta ísť do školy a nechce sa mu žiť a jeho situácia sa nezlepší ani liekmi, ani pobytom na psychiatrii, tak aj najosvietenejší, najšcitanejší a najmúdrejší rodič na svete bude v koncoch.

Strašidelné na tomto scenári je, že sa to nestáva len deťom z pochybného prostredia. Takým, ktoré si prešli traumami a boria sa v rodinných problémoch. Stáva sa to slušným deťom zo slušných rodín.